

ILUSTRIRANI SLOVENEČ

• T E D E N S K A • P R I L O G A • S L O V E N S K A •

Leto VI

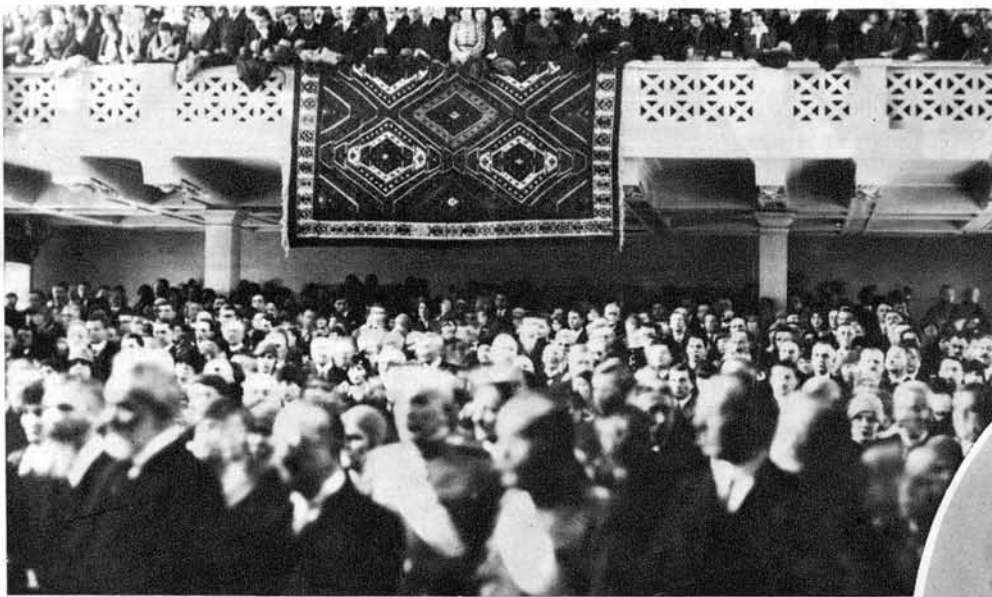
16. februarja 1930

Štev. 7

Moštvo iz Žužemberka

(Foto Krašovec.)

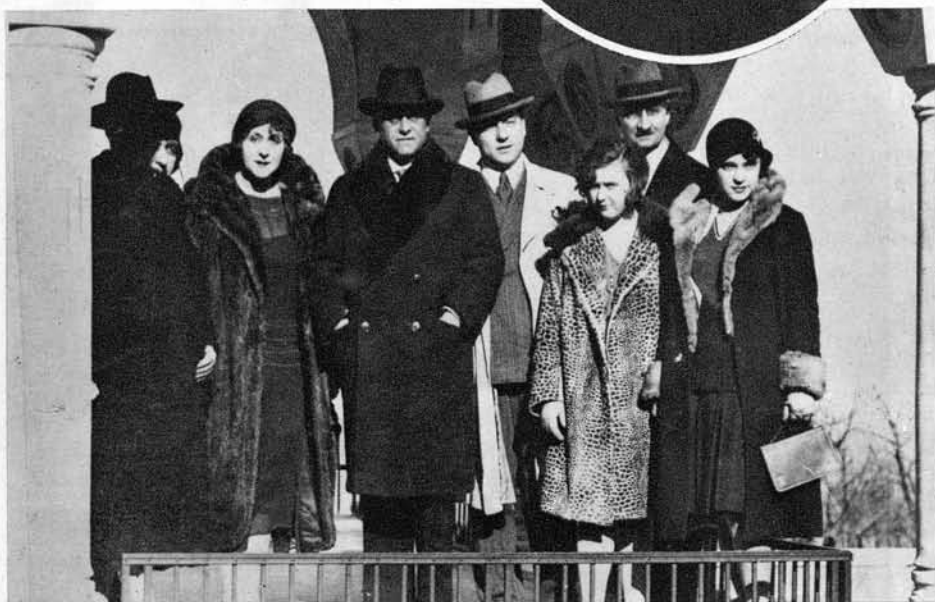

Proslava svetosavskega dne na belgrajski univerzi. God sv. Save (29. I.) pravoslavni jako slave, šolska mladina ga pa praznuje po vsej državi. Na univerzah ob tej priliki najboljše dijake tudi obdarujejo. Letos ga je obhajala posebno svečano belgrajska univerza ob navzočnosti kraljevega zastopnika, več ministrov in številnega najodličnejšega belgrajskega občinstva.

(Slavia Press.)

Boža Maksimović, naš prosvetni minister ter avtor mnogih šolskih, prosvetnih in drugih zakonov in uredb, ki so izšle lansko jesen. Maksimović je bil že l. 1926. notranji minister.

Odbor zveze organizacij jugoslovanskih občinskih uslužbencev. Dne 19. p. m. se je vršilo v Zagrebu zborovanje delegatov raznih jugoslovanskih organizacij občinskih uslužbencev in je bila ob tej priliki ustanovljena tudi tozadevna zveza. Naša slika nam kaže zvezin odbor, in sicer stoje od leve na desno gg.: Dunić (Bosna), Zubčić (Dalmacija), Srečković (Srbija), Žorž (Vojvodina), Demitrović (Hrvaška), Tretinjak (Zagreb), Govekar (Ljubljana, predsednik), Marošević, podpredsednik Kajzer in Ulač (vsi iz Zagreba). — (Foto tajnik in blagajnik te zveze, Kramberger iz Maribora.)

Spodaj: Ivan Lavrenčič, častni kanonik, dekan in kamniški mestni župnik, ki je dne 3. t. m. nenadoma umrl. Z dekanom Lavrenčičem je legel v grob eden najodličnejših slovenskih duhovnikov, ki si je stekel neveljivih zaslug za ljudstvo, kateremu je pastiroval. V Šmartnem pri Litiji je zgradil veličastno cerkev, v Kamniku je pa ustvaril mogočno gospodarsko in prosvetno organizacijo. Dolgo let je bil tudi jako iniciativni in požrtvovalni deželni poslanec.

Člani pariške »Comédie Française« v Ljubljani. Dne 29. p. m. je gostovala v ljubljanskem gledališču skupina igralcev najodličnejšega francoskega gledališča. Naša slika nam kaže g. Alexandre-a in go. Robin, oba znamenita umetnika v družbi belgrajskih prijateljev na terasi hotela Avala.

Na desni:

Gđ. Cece Drob-njak, ki so jo pred kratkim proglasili pred posebno komisijo v Belgradu za najlepšo Jugoslovanko v l. 1930.

Paberki iz našega narodnega gledališča

Nocoj poteče 43 let, kar je doživela Ljubljana izreden požar. V noči od 16. na 17. februarja l. 1887. je namreč pogorelo staro ljubljansko stanovsko gledališče, ki je stalo na Kongresnem trgu, tam kjer je sedaj poslopje Filharmonične družbe. Dolgo, dolgo dobo je bilo to gledališče nekako ognjišče stare Kranjske, po svojem značaju vendarle nemške kulture, kajti mlada slovenska Talijina umetnost je bila v njej le Pepelka, najskromnejši gost. V zadnji tretjini preteklega stoletja je pa storil slovenski narod kulturno in politično silen korak naprej in navzgor. Stara »kranjska« kultura se je začela umikati slovenski narodni in tedaj je — kot nekak simbol — uničil požar tudi najvažnejše žarišče te »kranjske« kulture — staro gledališče, da zgradi slovenski narod potom svojega osrednjega in najvažnejšega zunanjega reprezentanta, kranjske dež. samouprave, nov Talijin hram, katerega gospodarji so bili že Slovenci.

Objavljamo tu danes dve sliki, ki nam kažeta ta požar. Naši sliki sta posneti po fotografijah dveh tozadevnih Grilčevih slik. (Za izvirnike teh slik ne vemo.) Zanimivi nista le zaradi požara samega, temveč tudi zato, ker nam kažeta pogled na tedanji levi breg Ljubljanice s Frančiškanskega mostu, gledališko poslopje samo itd.

Na levi: Kogojeve: Črne maske. Konec lanske sezone se je vršila v našem narodnem gledališču premijera nove izvirne slovenske opere, ki je vzbudila veliko pozornost tudi preko mej naše domovine. Kritiki jo označujejo kot doslej umetniško najboljšo slovensko opero. Letošnjo sezono bodo opero še ponavljali. Naša slika nam kaže prizor iz prvega dejanja.

Na desni in na levi: Leopold Kovač. Letošnjo sezono slavi 25 letnico svojega umetniškega delovanja eden najpopularnejših naših pevcev in poleg Danila morda najpopularnejši živeči slovenski gledališki umetnik sploh. Kovač — kdo ga ne pozna in kdo ga ni od srca vesel, pa naj ga zagleda na ulici ali na odru. Proslava tega njegovega jubileja se je vršila sicer že meseca novembra, toda Kovač zasluži, da se ga spominjamo vso sezono. Troje je, kar ga mora priljubiti vsakemu. Prvič se je dokopal do tega, kar je, iz najskromnejših razmer z naravnost občudovanja vredno pridnostjo in nezlomljivim idealizmom. Drugič je to pevec, ki ima pri nas največji repertoar in je rešil že nešteto krat našo opero največje zadrege. In tretjič je to pevec, ki je takorekoč zrastel z našo opero. Z vsem svojim idealizmom je vztrajal pri njej v dobrih in hudih časih in niti za trenutek nikoli ni mislil na beg. Občinstvo vse to instinktivno čuti, zato se mu ne divi kot raznim drugim znamenitim pevcem, temveč ga ima rado. In to je morda več kot občudovanje.

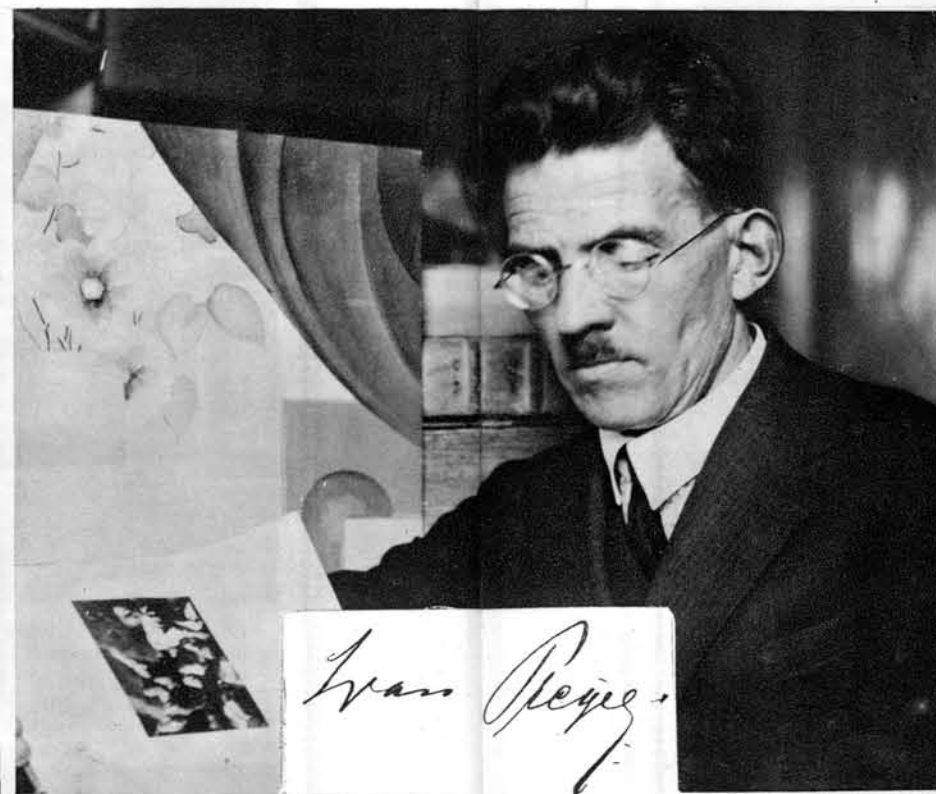
Pogled na Tolmin s Kozlovega roba, kjer je pomračnik plačil z baziliskom glavar capitanus arcis Jurij Štampa (glej Plebanus Joannes).

Spodaj: Kozaršče, vasica, kjer jaše skozi lepi Poznik v »Otrocih solnce«, nad vasjo Mengore, tolminska božja pot (glej »Zgodbe zdravnika Muznika«).

Rodoljublje slovenskih pisateljev in zlasti pripovednikov je njihova ljubezen do domače zemlje, ki jih je rodila. Tako je Prešeren proslavil Bled in Savico, Jurčič Stično in Muljavo, Tavčar Loko in Blegoš, Mencinger Bohinj in Triglav in Finžgar svoj žirovniški gorenjski svet »divjega lovca«. Nobena slovenska pokrajina pa nima v zadnjih časih toliko obrazovalcev, kakor Tolminska, ki je že od nekoč nekam poredno tipična v slovenski prislovi, obenem pa tudi res čudovito svojstvena po svoji zgodovini, po ljudeh in izraziti prirodni lepoti, ki ji je zaslužila priimek »goriške Švice« (Prim. S. Rutar, Zgodovina Tolminskega, Gorica 1882.) Pisatelji dr. Šorli, Joža Lovrenčič, France Bevk i. dr. leto za letom zajemajo s teh blagoslovljeno lepih, zdaj takó bridko preizkušanih tal snovi in motivov svojim pesnitvam. Najglasnejši zastopnik takega »tolminstva«, t. j. te izrazito domačnostne smeri v naši knjižni umetnosti, pa je gimn. prof. dr. Ivan Pregelj, čigar spisi so ena sama epopeja slovenske prošlosti in zdanje bolečine na Tolminskem. (Prim. Tolminci, Štefan Golja in njegovi. Tolminske novele, Plebanus Joannes, Zgodbe zdravnika Muznika i. dr.) Naj zato nekaj slik in skromnih opazk ponazori vsaj osrednji del te deželice, ki nam je dala Simona Gregorčiča

Na pozorišču Pregljevih romanov.

Naš največji živeči aktivni pisatelj čigar »Izbrane spise« izdaja sedaj Jugoslovanska knjigarna.

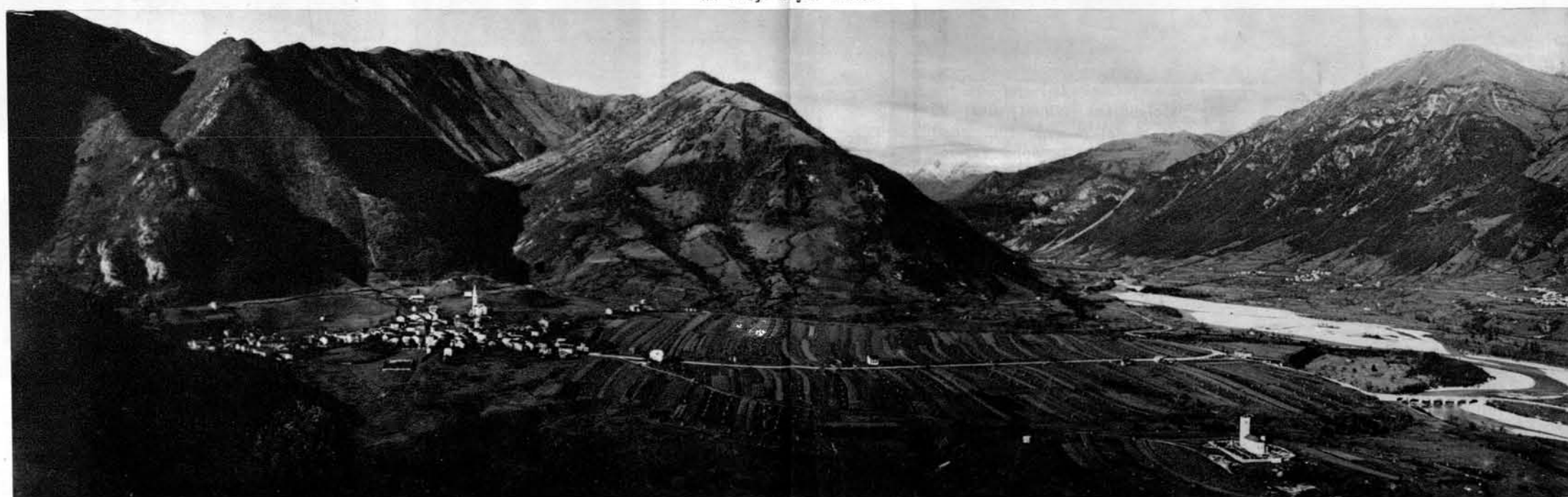
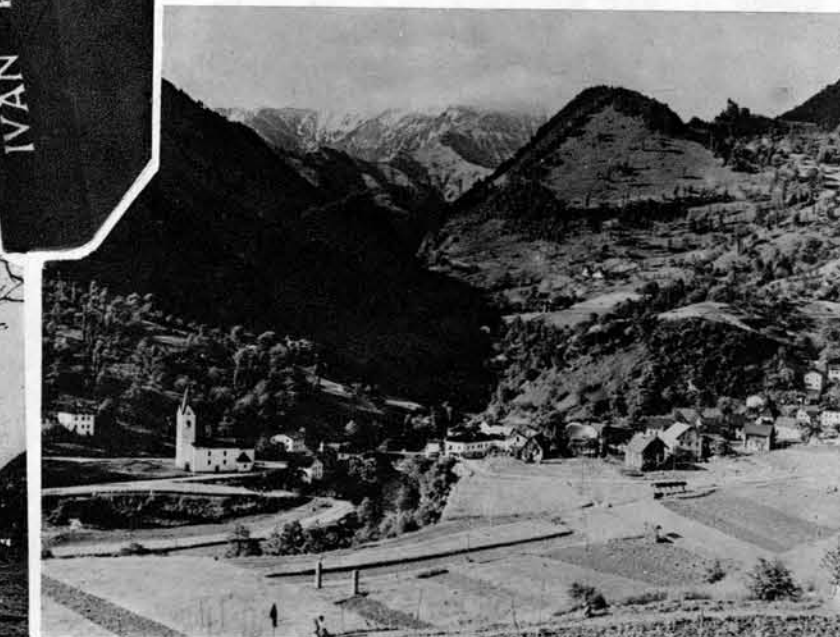
Na levi: Rojstna hiša Iv. Preglja (* 27. X. 1883) pri Sv. Luciji na Mostu pri Tolminu. Nosi št. 25, po domače se pravi »pri Lovričku« in je sedaj že vsa prenovljena.

Na desni: Stopeč, dom zdravnika Muznika, spredaj zaobljubljeno znamenje, kjer je mladi Pregelj s svojo staro materjo večkrat molil za svoje rajne starše.

Most čez Tolmino pod Tolminom, tu čez je korakal Mohor Kacafura z upornimi kmeti, ko so šli pred grofa (glej »Tolmince«).

Spodaj: Kneža s cerkvico sv. Jurija, kraljevina Štefana Golje in njegovih.

Pogled na pozorišče večine Pregljevih tolminskih romanov in povesti. Na levi spodaj vas Volče, nad njimi Kolovrat; na desni spodaj cerkva sv. Danijela, nad njo dolina Soče v smeri proti Kobaridu. (Glej Plebanus Joannes, Štefan Golja, Tolminci in Sin pozabljenja.)

in nedosegljivo lepoto njegove pesmi in domorodne ljubezni.

O Tolminskem v ožjem pomenu govorimo o tistem ozemlju, ki je bilo nekoč upravna in posestvena last tolminskih gospodov in glavarjev (n. pr. grofov Coroninijev), in ki obsega povprečno naj- ožjo tolminsko okolico, fari Volče in Sv. Lucija na Mostu, pa še okrožje sedanje tolminske dekanije. To so poleg Tolmina (Čadra, Dolje, Ljubinj, Poljubinj, Prapetno, Zabče, Ravne, Zalaz, Zatolmin), fara Volče (Čiginj, Kozaršče, Menjgore, Ušnik, Sela, Rute), fara Sv. Lucija (Sv. Maver, Modrejce, Modrej, Kozmerice, Stopeč, Drobočnik, Bača, Laze, zgornji in spod. Log), fara Idrija pri Bači s Slapom, Roče, Trebuša, Sentviška gora, Pečine, Ponikve, Podmelec, Grahovo s Knežo in Hudo južno, Nemški rut, Stržišče, Obloke in Podbrdo. Solnce, južni vetrovi, ki puste celo trti (cividinec) zoreti, dajejo tej blagoslovljeni dolinski klimi značaj goriškega podnebja. Znad Peči od Krna, Bogatina do Črne prsti in Porezna pa se oglašajo mrazovi in snegovi, ki svetijo daleč v solnce do sinjega morja! Kakor Bog hoče... Lepota tolminska v slovenski knjiži ne bo pozabljena nikoli...

V kraljestvu živalstva

Tisoče in tisoče knjig je bilo že napisanih o živalstvu, vsak dan izhajajo nove v besedi in sliki, vendar nam nudi to polje še vedno neizčrpan vir zanimanja, saj so še celi deli sveta, ki so še skoro neraziskani v tem pogledu in neprestano nas presenečajo znanstveniki z novimi odkritji. Mi objavljamo danes skupino zanimivih slik iz te strani naše narave.

Spodaj: V čakalnici živinozdravniške klinike v Berlinu.

Druga spodaj: Pritlikavi lori — neka vrsta opic —, ki ima posebno velike oči, da si lahko išče hrano tudi ponoči. Podnevi navadno spi skrbno skrit, da ga je le težko videti.

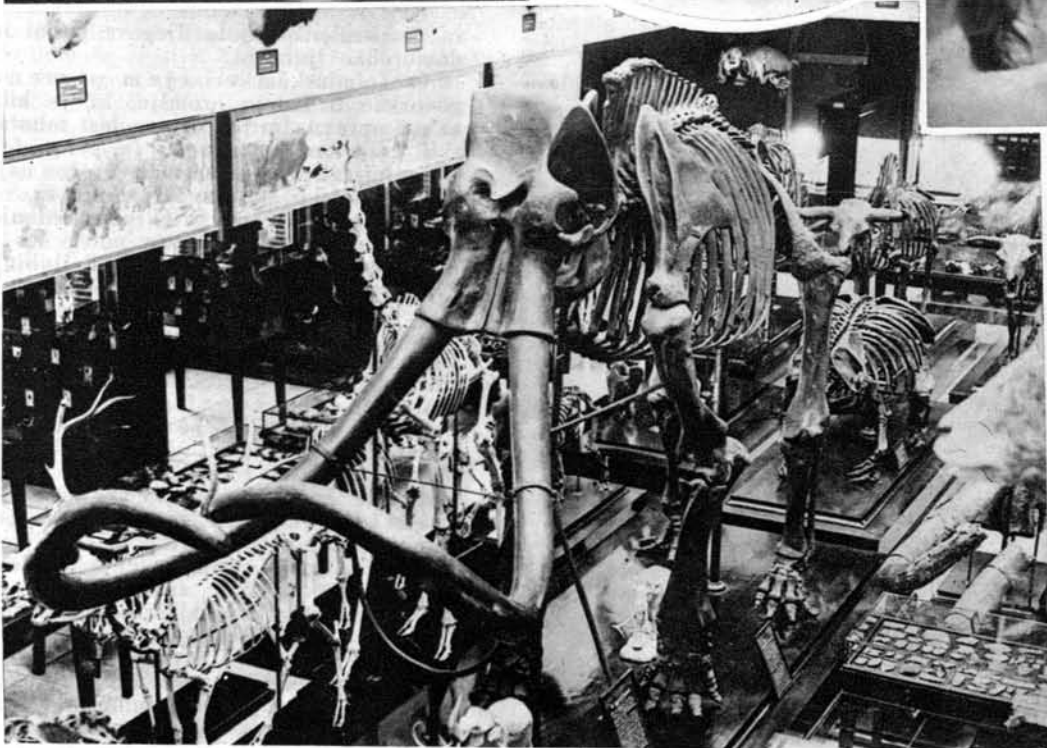

Največja želva na svetu, ki so jo našli nedavno v mehiških vodah. Slikana je v vagonu ob priliki prepeljave v muzej mehiške prestolnice.

Spodaj v krogu: Izreden posnetek tigra. Nekemu misijonarju se je v Siamu ob priliki potovanja skozi džunglo posrečilo fotografirati tigr v njegovem gozdnem skrivališču.

Dolgodlaki svileni pinč, ki je postal poseben ljubljeneček žensk in ki je dobil v Londonu pri neki pasji tekmi nedavno prvo nagrado.

Na levi: Največje okostje mamuta (predpotopne živali) na svetu se nahaja v biološkem muzeju v Los Angeles (Kalifornija). Našla ga je v ledu zamrznjenega, a popolnoma ohranjenega neka ekspedicijska v polarnih krajih. Naša slika nam kaže razen tega še zanimiv pogled v del tega znamenitega muzeja.

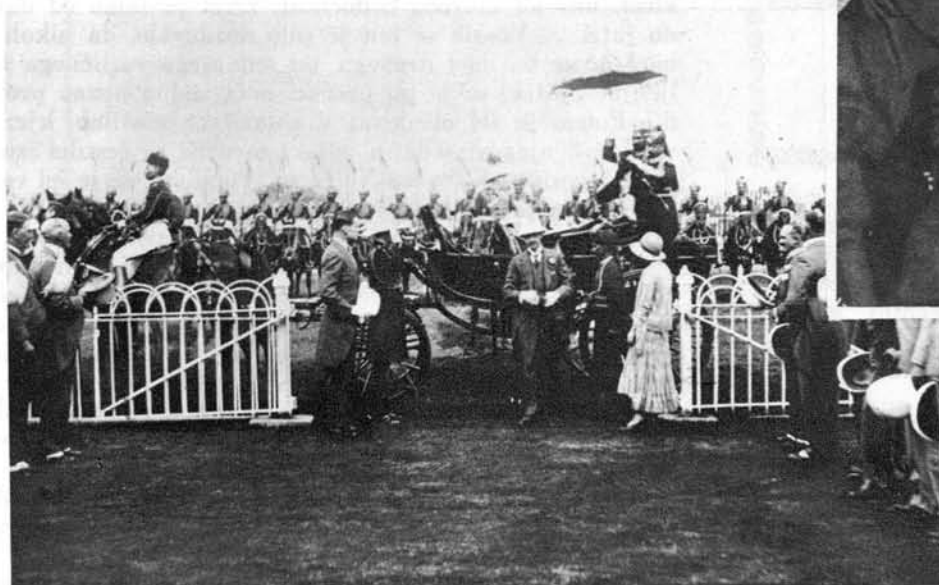

Pogled na zborovanje londonske razorožitvene konference. Utrudljiva so sicer poročila o poteku londonske razorožitvene konference in le malokdo jih natančneje prebira, vendar je to zborovanje vodilnih državnikov sveta eno najdalekosežnejših, kar smo jih doživeli po vojni in vsak z največjo napetostjo pričakuje njegovega uspeha. Gre namreč za stotine milijonov, da za milijarde težko prislužnega denarja, ki so ga porabljale doslej države za blazno oboroževanje in ki naj se uporablja v bodoče za pametnejše stvari. Naša slika nam kaže predsednika konference, MacDonalda, ob priliki njegovega govora, v katerem je razložil angleško stališče glede razorožitvenega vprašanja.

Spodaj: Diktatorjev padec. Po svetovni vojni so zavladale tudi na Španskem jako razrvane razmere, ki jih je vojna Špancev z upornimi Maročani le še poslabšala. V takem položaju se je meseca septembra l. 1923. polastil vlade general Primo de Rivera (glej sliko spodaj), odpravil parlamentarizem in uvedel diktaturo, češ da je ta edino rešilna za ureditev notranjih razmer. Izvajal jo je nad 6 let, ustvaril to in drugo, kar je bilo državi v korist, toda narod se z njegovim absolutizmom nikakor ni mogel sprijazniti in nezadovoljstvo je polagoma tako narastlo, da se je bilo bati že revolucije in proglasitve republike. V zadnjem trenutku je kralj uvidel nevarnost in diktatorja odslovil.

Na levi: K napetemu položaju v Indiji. Indijski podkralj ob prihodu k neki sportni prireditvi v Kalkuti, za njim njegova gardna konjenica. Misel po popolni neodvisnosti se v Indiji širi vedno hitreje in Angleži imajo s to svojo najvažnejšo kolonijo od leta do leta večje skrbi in težave.

Spodaj: Pred špansko loterijo. Najstrastnejši loterijski igralci na svetu so menda Španci. Spodnja slika nam kaže običajni prizor pred loterijskimi lokali na dan zrebanja.

Premirje na Daljnem vzhodu. Lansko jesen je že vse kazalo, da izbruhne med Rusijo in Kitajsko zaradi mandžurske železnice krvava vojna. Ker pa tako Rusija kot Kitajska zaradi notranjih težav ne moreta riskirati še zunanje vojne, je bilo podpisano nedavno v Habarovskem premirje. Na sliki vidimo sovjetskega zastopnika Simanovskega, ki pritiska pečat na protokol, na njegovi strani pa sedita Ciangkajšekova delegata.

Naš filatelistični kofiček

Bolgarske spominske znamke, izdane lani v spomin tisočletnice bolgarske države. Znamke so izdane v knjigotisku na kredastem papirju in nosijo slike Sv. Klementa Ohridskega (10 stotink), K. Miladinova (15 stotink), G. Rakovskega (30 stot.), samostana Trnovo (50 stot.), očeta Paisija (1 Lev), carja Simeona (2 Leva), Ljubena Karavelova (3 Leve), Vasilija Levskega (4 Leve), G. Benkovskega (5 Levov) in carja Aleksandra III. (6 Levov).

temnovijolčasta

olivna

karmin

črnovijolčasta

zelenkastoolivna

rjavordeča

temnomodra

rjava

rdečkastorjava

zelenkastomodra

A. Derental:

3

Singapurska krasotica

Povest

Rahmanov se je ustavil pri branjariji, kjer je gorela plinska petrolejka, in vrgel bakren novčič črnemu, do pasu golemu prodajavcu s sivimi, kosmatimi prsi. Med tem, ko je ta počasi narezal natančno toliko kosov svežega ananasa, kolikor se jih dobi za pet centov, je Rahmanov raztreseno ogledoval lepake na zidu. Eden od njih se mu je zdel zanimiv. V slabi angleščini in na še slabšem papirju je bilo natisnjeno sledeče:

Novo!

Zanimivo!

Razkošno!

Počeniš z današnjim prvim decembrom se v stalno priljubljenem singapurskem mestnem malajskem gledališču dnevno oprizarja pravljčna igra znanega pisatelja Inči-Nanija

»BILUSTANSKA ZVEZDA«

in sicer ob sodelovanju sloveče krasotice Zondskega otočja in Malaškega polotoka Harum Čandane, kakor tudi proovrstne umetniške skupine, katere igralci in igralke obenem izvajajo krasne plesne in izbrano petje. — Gledališka noša iz dobroznane delavnice lasuljarja Li-Tzi-Canga. Petje in plesi pod vodstvom ljubljence singapurskega občinstva, režiserja Zonana. — Pohitite uživati izjemno priliko!

Z odličnim spoštovanjem:

Ravnatelj Čeong.

Rahmanov je dobil v zelen, našemu lapuhu sličen list zavite kose ananasa ter odkorakal dalje. Nenadoma ga je minila volja vrniti se domov v svojo sobo, kjer ga ni nihče pričakoval in kjer res ni vedel, kaj bi zdaj počel. Nujna pisma si je bil samo izmislil, da bi imel kak izgovor za Kate... Bogve kako dolgo že ni imel nikogar, da bi mu pisal. Ene je pobrala smrt, drugi so bili daleč, tretji so tavalili kakor on sam, brez domovine, brez lastnega krova, po širokem svetu, so postali sence minulega z opustošeno dušo in krvavečim srcem! V zadnjem času se je Rahmanov sploh potrudil, ne misliti več ne na-se, ne na prete-

klost, niti na mogočo bodočnost. Živel je samo od danes do jutri... Včasih se mu je celo dozdevalo, da nikoli ni imel in ne bo imel drugega, od sedanjega različnega življenja! Zjutraj se je po prečuti noči vedno pozno prebudil. Potem je šel obedovat v holandsko gostilno, kjer so se zbirali njegovi sedanji odrski tovariši in čestilci izmed stalnih gostov »Kavarne Niagare«. Popoldne se je šel vaditi in pripravljati h Kate, v njeno stanovanje. Hripavo je zavijal gramofon. Spoštovana mamica, mistress Page, je z dlanjo tolkla takt po svojem debelem kolenu: »Prav dobro! Izvrstno! Oba plešeta kakor angelčka!« Že zdaj je sanjala, da bo imel parček sijajno bodočnost in podpisal nadvse ugodne pogodbe... »Mister Rahmanov« ima vendar naravnost odličan nastop, pristen gentlemen je... Frak si je sicer naročil na up, a kako mu pristojno! Sploh je brezhiben kavalir, in zdi se celo, da je bil poprej častnik... In Kate! O, saj so že zdaj vsi navdušeni za to dekletce z nedolžnim obrazkom in plavimi očmi! Mar niso napram mistress Page že zdaj nadvse spoštljivi različni mistri Johnesi, Smithi in drugi z lesketajočimi se častitljivimi plešami in v obliki sive zobne krtačice pristrženimi brki? Že zdaj slutijo, da govorijo z materjo bodoče nedvoumne zvezdnice!

Zvečer izvajata Rahmanov in Kate moderne plesne v »Kavarni Niagari«. Njun nastop je zadnja točka vsega sporeda in pomeni največjo senzacijo. Poprej se vrstijo na odru drugi, vsem poznani umetniki. Občinstvo jih je vajeno, kajti slični vsem znani prizori se ponavljajo po vseh malih odrih na prostem od Šanghaja do Marseille-a in od Marseille-a do Kadiksa. Občinstvo je z njimi zadovoljno, kakor vedno, in se muza ali je ganjeno, kakor se pač spodobi spričo tega, kar se izvaja. Šele potem plešeta Rahmanov in Kate, a ne nastopata na odru, temveč prihajata v dvorano, med pogrnjene mizice... Oguljeni, plešasti in ravnodušni spremljevalec, »oče Joe«, igra tango, boston ali foks-trot. V začetku še ni popolnoma pijan. Sredi večera pa že mlati s pestjo po basovih tipkah, in se naposled navadno zvrne pod klavir. Zdaj, ob začetku, »si ga je privoščil šele en sam požirek« in radi tega izvablja hripavemu, razbitemu klavirju nežne, sanjave glasove... Rahmanov čuti Katino sapo, ki mu veje v lica. Njene plave oči so resne. Oklepata se drug drugega in enakomerno, ubrano drsita naprej. Rahmanovu se včasih dozdeva, da sta postala zdaj Kate in on — eno bitje.